

Eri aikakauden taloyhtiöt ja energiatehokkuus

Minna Tolvanen, Motiva Services Oy

40- ja 50-luvun taloyhtiöiden haasteet

40-luku:

- Riskirakenteet, kosteusvaurio
 - Sisäpuolelta eristetty kellarinseinä
 - Alapohjan laattojen välinen eristys
- Puuttuvat routaeristeet alapohjassa
- Väliseinät ohuita ja kevyitä, eivät eristä ääntä
- Alkuperäiset ikkunat 2-lasisisa puuikkunoita, eivät ole tiiviitä
- Asbestia putkieristeissä
- Painovoimainen ilmanvaihto
 - Korvausilma ikkunoista
- Alkuperäinen patteriverkosto ja sähköasennukset mahdollisia
- 5-kerroksisissa tai matalammissa ei hissiä
- Pula-aika näkyy rakentamisen laadussa
- **Rakennusohjeistukset** rakenteille

50-luku:

- Riskirakenteet, kosteusvaurio
 - Sisäpuolelta eristetty kellarinseinä
 - Alapohjan laattojen välinen eristys
- Puuttuvat routaeristeet alapohjassa
- Väliseinät ohuita ja kevyitä, eivät eristä ääntä
- Alkuperäiset ikkunat 2-lasisisa puuikkunoita, eivät ole tiiviitä
- Asbestia putkieristeissä
- Painovoimainen ilmanvaihto tai koneellinen ilmanvaihto, yhteiskanavajärjestelmä
 - Korvausilma tuloilmaikkunoista
- Alkuperäinen patteriverkosto ja sähköasennukset mahdollisia
- 5-kerroksisissa tai matalammissa ei hissiä
- Pula-aika näkyy rakentamisen laadussa
- **Rakennusohjeistukset** rakenteille

60- ja 70-luvun taloyhtiöiden haasteet

60-luku:

- Elementtirakentaminen käynnistyi, laadussa merkittäviä puutteita
 - Eristeet paikoin jopa olemattomia
- Riskirakenteet, kosteusvaurio
 - Sisäpuolelta eristetty kellarinseinä
 - Alapohjan laattojen välinen eristys
- Puuttuvat routaeristeet alapohjassa
- Puuikkunoiden laatu heikkoa
- Alkuperäisissä putkieristeissä asbestia
- Koneellinen ilmanvaihto, yhteiskanavajärjestelmä
 - Korvausilmareitit puuttuvat
- Alkuperäinen patteriverkosto ja sähköasennukset mahdollisia
- 4-kerroksisissa tai matalammissa ei hissiä

70-luku:

- Riskirakenteet, kosteusvaurio
 - Sisäpuolelta eristetty kellarinseinä
- Perustuksia alettiin osittain routasuojata
- Elementtien laadussa edelleen merkittäviä puutteita
- Alkuperäisissä putkieristeissä asbestia
- Puuikkunoiden laatu heikkoa
- Koneellinen ilmanvaihto, erilliskanavajärjestelmä
 - Korvausilmareitit puuttuvat
- Alkuperäinen patteriverkosto ja sähköasennukset mahdollisia
 - Pistorasioita ei vikavirtasuojattu
- Ensimmäiset rakentamismääräykset 1976
- 4-kerroksisissa tai matalammissa ei hissiä

80- ja 90-luvun taloyhtiöiden haasteet

80-luku:

- Riskirakenteet mahdollisia, kosteusvaurio
 - Sisäpuolelta eristetty kellarinseinä
- Elementtirakenteissa edelleen puutteita
 - Tuuletus ja laatu
- Ikkunoiden puuosien laatu heikkoa
- Rakenteissa ja eristeissä mahdollisesti asbestia
- Koneellinen ilmanvaihto, erilliskanavajärjestelmä
 - Pienessä määrin myös tulo-poistokoneita käytössä
- Alkuperäisissä sähköjärjestelmissä pistorasioita ei ole vikavirtasuojattu
- Alle 4-kerroksisissa rakennuksissa ei hissiä

90-luku:

- Ikkunoiden puuosien laatu heikkoa
- Koneellinen ilmanvaihto erilliskanavajärjestelmällä tai koneellinen tulo-poistoilmanvaihto
 - Alkuperäisissä laitteissa lämmöntalteenotto nykyvaatimuksia huomattavasti heikommalla tasolla
- Huoneistosauvat yleistyivät
- Alkuperäisissä sähköjärjestelmissä pistorasioita ei ole vikavirtasuojattu

2000-, 2010- ja 2020-luvun taloyhtiöiden haasteet

2000-luku:

- Suurempien ikkunoiden lähellä kylmyyttä ja vetoa, tiiveydessä puutteita
- Ulkoseinien eristerappaus lyhytikäinen
- Julkisivuliitosten ja -pellitysten sadevesitiiveydessä usein puutteita
- Koneellinen tulo-poistoilmanvaihto
 - 2000-luvun alun laitteissa lämmöntalteenotto nykyvaatimuksia huomattavasti heikommalla tasolla
- Huoneistosaunat yleistyivät

2010-luku:

- Suurempien ikkunoiden lähellä kylmyyttä ja vetoa, tiiveydessä puutteita
- Ulkoseinien eristerappaus lyhytikäinen
- Julkisivuliitosten ja -pellitysten sadevesitiiveydessä usein puutteita
- Koneellinen tulo-poistoilmanvaihto
 - 2010-luvun alun laitteissa lämmöntalteenotto nykyvaatimuksia huomattavasti heikommalla tasolla

2020-luku:

- Suunnittelu- ja rakennusaikaiset virheet

Sisäilmasto-olosuhteet eri aikakausilta

1940-luvun kerrostalon sisäilmaston olosuhteet

1940-luvun kerrostalon sisäilman laatu ja olosuhteet:

Ääneneristys (puhe)	★☆☆☆☆
Ääneneristys (askeleet)*	★☆☆☆☆
Vähäiset sisäilmariskit	★★★★☆
Ilman vaihtuvuus (kesä)	★☆☆☆☆
Ilman vaihtuvuus (talvi)	★★★★☆
Tasainen sisälämpötila	★★★★☆

1950-luvun kerrostalon sisäilmaston olosuhteet

1950-luvun kerrostalon sisäilman laatu ja olosuhteet:

Ääneneristys (puhe)	★★☆☆☆
Ääneneristys (askeleet)*	★★☆☆☆
Vähäiset sisäilmariskit	★★★★☆
Ilman vaihtuvuus (kesä)	★★★★★
Ilman vaihtuvuus (talvi)	★★★★★
Tasainen sisälämpötila	★★★☆☆

1960-luvun kerrostalon sisäilmaston olosuhteet

1960-luvun kerrostalon sisäilman laatu ja olosuhteet:

Ääneneristys (puhe)	★★★★☆
Ääneneristys (askeleet)*	★★★★☆
Vähäiset sisäilmariskit	★★★★☆
Ilman vaihtuvuus (kesä)	★★★★★
Ilman vaihtuvuus (talvi)	★★★★★
Tasainen sisälämpötila	★★★☆☆

1970-luvun kerrostalon sisäilmaston olosuhteet

1970-luvun kerrostalon sisäilman laatu ja olosuhteet:

Ääneneristys (puhe)	★★★★☆
Ääneneristys (askeleet)*	★★★☆☆
Vähäiset sisäilmariskit	★★★★☆
Ilman vaihtuvuus (kesä)	★★★☆☆
Ilman vaihtuvuus (talvi)	★★★★☆
Tasainen sisälämpötila	★★★★☆

1980-luvun kerrostalon sisäilmaston olosuhteet

1980-luvun kerrostalon sisäilman laatu ja olosuhteet:

Ääneneristys (puhe)	★★★★☆
Ääneneristys (askeleet)*	★★★☆☆
Vähäiset sisäilmariskit	★★★★☆
Ilman vaihtuvuus (kesä)	★★★★★
Ilman vaihtuvuus (talvi)	★★★★★
Tasainen sisälämpötila	★★★☆☆

1990-luvun kerrostalon sisäilman olosuhteet

1990-luvun kerrostalon sisäilman laatu ja olosuhteet:

Ääneneristys (puhe)	★★★★☆
Ääneneristys (askeleet)*	★★★☆☆
Vähäiset sisäilmariskit	★★★★☆
Ilman vaihtuvuus (kesä)	★★★★★
Ilman vaihtuvuus (talvi)	★★★★★
Tasainen sisälämpötila	★★★★☆

2000-luvun alun kerrostalon sisäilmaston olosuhteet

2000-luvun kerrostalon sisäilman laatu ja olosuhteet:

Ääneneristys (puhe)	★★★★☆
Ääneneristys (askeleet)*	★★★★☆
Vähäiset sisäilmariskit	★★★★★
Ilman vaihtuvuus (kesä)	★★★★★
Ilman vaihtuvuus (talvi)	★★★★★
Tasainen sisälämpötila	★★★★☆

2010-luvun kerrostalon sisäilmaston olosuhteet

2010-luvun kerrostalon sisäilman laatu ja olosuhteet:

Ääneneristys (puhe)	★★★★☆
Ääneneristys (askeleet)*	★★★★☆
Vähäiset sisäilmariskit	★★★★★
Ilman vaihtuvuus (kesä)	★★★★★
Ilman vaihtuvuus (talvi)	★★★★★
Tasainen sisälämpötila	★★★★☆

2020-luvun kerrostalon sisäilmaston olosuhteet

2020-luvun kerrostalon sisäilman laatu ja olosuhteet:

Ääneneristys (puhe)	★★★★☆
Ääneneristys (askeleet)*	★★★★☆
Vähäiset sisäilmariskit	★★★★☆
Ilman vaihtuvuus (kesä)	★★★★★
Ilman vaihtuvuus (talvi)	★★★★★
Tasainen sisälämpötila	★★★★☆

Rakennukset.fi

Miten parantaa E-lukua taloyhtiössä

Peruskorjauksen vaikutus energiatehokkuuteen 1/2

Luvanvaraiseen rakennushankkeeseen ryhtyvän on valittava rakennusosien tai rakennuksen energiatehokkuuden parantamiseksi yksi alla olevista vaihtoehdoista:

- Energiatehokkuuden parantaminen rakennusosakohtaisten U-arvojen mukaisesti
- Energiatehokkuuden parantaminen pienentämällä standardikäyttöön perustuvaa energiankulutusta (kWh/m²)
- Pienentämällä standardikäyttöön perustuvaa kokonaisenergiankulutusta (E-luku, kWh/m²)

1) Ulkoseinä: Alkuperäinen U-arvo x 0,5, kuitenkin enintään 0.17 W/(m² K). Rakennuksen käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä alkuperäinen U-arvo x 0,5, kuitenkin 0,60 W/(m² K) tai parempi.

2) Yläpohja: Alkuperäinen U-arvo x 0,5, kuitenkin enintään 0.09 W/(m² K). Rakennuksen käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä alkuperäinen U-arvo x 0,5, kuitenkin 0,60 W/(m² K) tai parempi.

3) Alapohja: Energiatehokkuutta parannetaan mahdollisuuksien mukaan.

4) Uusien ikkunoiden ja ulko-ovien U-arvon on oltava 1.0 W/(m² K) tai parempi. Vanhoja ikkunoita ja ulko-ovia korjattaessa on lämmönpitävyyttä parannettava mahdollisuuksien mukaan.

- 1) Pien-, rivi- ja ketjutalo ≤ 180 kWh/m²
- 2) Asuinkerrostalo ≤ 130 kWh/m²
- 3) Toimisto ≤ 145 kWh/m²
- 4) Opetusrakennus ≤ 150 kWh/m²
- 5) Päiväkoti ≤ 150 kWh/m²
- 6) Liikerakennus ≤ 180 kWh/m²
- 7) Majoitusliikerakennus ≤ 180 kWh/m²
- 8) Muu liikuntahalli kuin jää- ja uimahalli ≤ 170 kWh/m²
- 9) Sairaala ≤ 370 kWh/m²

- 1) Pien-, rivi, ja ketjutalo: E-vaadittu ≤ 0,8 x E-laskettu
- 2) Asuinkerrostalo: E-vaadittu ≤ 0,85 x E-laskettu
- 3) Toimisto: E-vaadittu ≤ 0,7 x E-laskettu
- 4) Opetusrakennus: E-vaadittu ≤ 0,8 x E-laskettu
- 5) Päiväkoti: E-vaadittu ≤ 0,8 x E-laskettu
- 6) Liikerakennus: E-vaadittu ≤ 0,7 x E-laskettu
- 7) Majoitusliikerakennus: E-vaadittu ≤ 0,7 x E-laskettu
- 8) Muu liikuntahalli kuin jää- ja uimahalli: E-vaadittu ≤ 0,8 x E-laskettu
- 9) Sairaala: E-vaadittu ≤ 0,8 x E-laskettu

Peruskorjauksen vaikutus energiatehokkuuteen 2/2

Rakennuksen teknisten järjestelmien peruskorjauksessa, uudistamisessa ja uusimisessa sovelletaan 5 §:n (Teknisten järjestelmien vaatimukset) mukaisia vaatimuksia:

- Ilmanvaihdon lämmöntalteenoton vuosihyötysuhteen on oltava vähintään 45 %
- Koneellisen tulo-poistoilmajärjestelmän ominaisteho saa olla enintään 2,0 kW/(m³/s)
- Koneellisen poistoilmajärjestelmän ominaissähköteho saa olla enintään 1,0 kW/(m³/s)
- Ilmastointijärjestelmän ominaissähköteho saa olla enintään 2,5 kW/(m³/s)
- Lämmitysjärjestelmien hyötysuhdetta on parannettava laitteiden ja järjestelmien uusimisen yhteydessä uusittavilta osin (2/17)
- Vesi- ja viemärijärjestelmien uusimiseen sovelletaan, mitä uudisrakentamisessa on säädetty
 - Paineen rajoitus käyttövesiverkostossa, jos vedenpaine jakojohdossa yli 5 bar
 - Huoneistokohtaiset etäluettavat vesimittarit

Rakennusluvan vireilletulovuosi	-1969	1969-	1976-	1978-	1985-	10/2003-	2008-	2010-	2012-	2018-
Vuosihyötysuhde	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	30 %	30 %	45 %	45 %	55 %

Ilmanvaihtojärjestelmä	Rakennusluvan vireilletulovuosi		
	-2012	2012-	2018-
Painovoimainen	0,0 kW/m ³ /s	0,0 kW/m ³ /s	0,0 kW/m ³ /s
Koneellinen poisto	1,5 kW/m ³ /s	1,0 kW/m ³ /s	0,9 kW/m ³ /s
Koneellinen tulopoisto	2,5 kW/m ³ /s	2,0 kW/m ³ /s	1,8 kW/m ³ /s

Rakennusten teknisten järjestelmien peruskorjauksessa, uudistamisessa ja uusimisessa on noudatettava näitä vaatimuksia riippumattarakennuksen tai rakennusosan energiatehokkuuden parantamisen valitusta mallista

Asuinkerrostalon laajennuksen energiatehokkuusmääräykset

Pääsääntöisesti sovelletaan uudisrakentamisen määräyksiä

Asuinkerrostalon ullakon laajennus asunnoiksi

- Voidaan käyttää olemassa olevaa IV- tai lämmitysjärjestelmää
 - Laajennuksen vaipan lämpöhäviölaskelma
 - E-luku laskelma, ei raja-arvoa
- Ei voida käyttää olemassa olevaa IV- tai lämmitysjärjestelmää
 - Laajennuksen lämpöhäviön laskelma (vaippa+IV+lämmitys)
 - E-lukulaskelma, ei raja-arvoa

Asuinkerrostalon muu laajennus

- Voidaan käyttää olemassa olevaa IV- tai lämmitysjärjestelmää
 - Laajennuksen vaipan lämpöhäviölaskelma
 - E-luku laskelma, ei raja-arvoa
- Ei voida käyttää olemassa olevaa IV- tai lämmitysjärjestelmää
 - Laajennuksen lämpöhäviön laskelma (vaippa+IV+lämmitys)
 - E-lukulaskelma, uudisrakentamisen raja-arvo laajennuksen osalta
 - Ei vastaa koko rakennuksen E-lukua

Rakennusvaippa – vaikuttaa E-lukuun

- Ikkunoiden ja ulko-ovien uusiminen
 - U-arvot
 - **g-arvot**
 - Varjostuskulmat (ylä-, sivu-, ympäristö-)
- Yläpohja, julkisivut, alapohja lisäeristys
 - U-arvot
- Ilmanvuotoluvun selvitys
 - Rakennusvuoden mukainen vs. mitattu

Rakennusosa	Rakennusluvun vireilletulovuosi								
	-1969	1969-	1976-	1978-	1985-	10/2003-	2008-	2010-	2012-2018-
Lämpimät tilat									
Ulkoseinä	0,81	0,81	0,70	0,35	0,28	0,25	0,24	0,17*	0,17*
Maanvarainen alapohja	0,47	0,47	0,40	0,40	0,36	0,25	0,24	0,16	0,16
Ryömintätilainen alapohja	0,47	0,47	0,40	0,40	0,40	0,20	0,20	0,17	0,17
Ulkoilmaan rajoittuva alapohja	0,35	0,35	0,35	0,29	0,22	0,16	0,16	0,09	0,09
Yläpohja	0,47	0,47	0,35	0,29	0,22	0,16	0,15	0,09	0,09
Ovi	2,2	2,2	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,0	1,0
Ikkuna	2,8	2,8	2,1	2,1	2,1	1,4	1,4	1,0	1,0

Taulukko 4. Rakennusvaipan ja rakennuksen ilmanvuotoluku.

Rakennusluvun vireilletulovuosi	-1969	1969-	1976-	1978-	1985-	10/2003-	2008-	2010-	2012-
Rakennuksen ilmanvuotoluku n_{50}	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	4,0	4,0	4,0	
Rakennusvaipan ilmanvuotoluku q_{50}									4,0

$$q_{50} = \frac{n_{50} \cdot V}{A_{\text{vaippa}}}$$

jossa

q_{50} rakennusvaipan ilmanvuotoluku, $\text{m}^3/(\text{h m}^2)$
 n_{50} rakennuksen ilmanvuotoluku 50 Pa:n paine-erolla, 1/h
 V rakennuksen ilmatilavuus, m^3
 A_{vaippa} rakennusvaipan pinta-ala (alapohja mukaan luettuna), m^2 .

Ilmanvaihto – vaikuttaa E-lukuun

- IV-koneiden uusiminen
 - SFP-luku (kW/m³/s)
 - Rakennusvuoden mukainen vs. mitattu
- Lämmöntalteenoton parantaminen

Taulukko 2. Ilmanvaihdon lämmöntalteenoton vuosihyötysuhteita.

Rakennusluvun vireilletulovuosi	-1969	1969-	1976-	1978-	1985-	10/2003-	2008-	2010-	2012-	2018-
Vuosihyötysuhde	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	30 %	30 %	45 %	45 %	55 %

- [https://ym.fi/documents/1410903/38439968/LTO-laskin-2018-\(joulukuu-17\)-A648C939_153E_44EC_A159_0BA0699AFBC7-133695.xlsx/41bcb255-b95f-b64a-e77b-f0fd97753ed5?t=1603260248828](https://ym.fi/documents/1410903/38439968/LTO-laskin-2018-(joulukuu-17)-A648C939_153E_44EC_A159_0BA0699AFBC7-133695.xlsx/41bcb255-b95f-b64a-e77b-f0fd97753ed5?t=1603260248828)

- IV-koneiden jälkilämmityksen vaihto sähköstä vesikiertoiseksi
- Tarpeenmukainen ilmanvaihto
 - Voidaan pienentää laskennassa käytettävää ulkoilmavirtaa 20 % tai vielä enemmän IV-suunnitelmien perusteella
 - Vaikuttaa myös SFP-lukuun

Taulukko 3. Ilmanvaihdon ominaissähkötehoja.

Ilmanvaihtojärjestelmä	Rakennusluvun vireilletulovuosi		
	-2012	2012-	2018-
Painovoimainen	0,0 kW/m ³ /s	0,0 kW/m ³ /s	0,0 kW/m ³ /s
Koneellinen poisto	1,5 kW/m ³ /s	1,0 kW/m ³ /s	0,9 kW/m ³ /s
Koneellinen tulopoisto	2,5 kW/m ³ /s	2,0 kW/m ³ /s	1,8 kW/m ³ /s

- virtaavan väliaineen välityksellä lämpöä siirtävät lämmönsiirryhdistelmät; 40 - 60 %
- ristivirtalevylämmönsiirtimet; 50 - 70 %
- vastavirtalevylämmönsiirtimet; 60 - 80 %
- regeneratiiviset lämmönsiirtimet; 60 - 80 %.

Lämmitys – vaikuttaa E-lukuun

- Lämmön tuotantotavan vaihto
 - Fossiilisista polttoaineista lämpöpumppuihin, kaukolämpöön, puupohjaisiin polttoaineisiin
 - Sähköstä lämpöpumppuihin, kaukolämpöön, puupohjaisiin polttoaineisiin
 - *Kaukolämmöstä lämpöpumppuihin*
- Lämmityksen mitoituslämpötilan lasku
 - Esim. vesiradiaattorin mitoitus lämpötilat 70/40 -> 45/35, vuosihyötysuhde 0,8 -> 0,85 (jakojohdot eristämättömiä)
- Lämmityksen jakojohdojen eristäminen linjasaneerauksen yhteydessä
 - Esim. vesiradiaattorin mitoitus lämpötilat 45/35, vuosihyötysuhde 0,85 -> 0,9
- Märkätilojen lämmityksen muutos
 - Sähköinen lattialämmitys tai kiertovesipatterit, muutos vesikiertoiseksi lattialämmitykseksi
- Kiinteiden rakennuksen sisäpuolisten sähkölämmitysten poisto
 - Lattialämmitys, pyyhekuivaimet,...
- Perinteisten patteritermostaattien vaihto älykkäisiin

Jäähdytys, Valaistus ja Käyttövesi – vaikuttaa E-lukuun

- Jäähdytyksen tuotantotavan muutos
 - Kaukokylmä, maakylmä, jäähdytyslaite ilma-/vesilauhdutteinen, vapaajäähdytyksen lisäys
- Jäähdytyksen jakotavan muutos
 - Ilmanvaihdon kautta, palkki, konvektori
- Jäähdytystarpeen minimointi suunnitteluratkaisuilla
- Valaistuksen tehotehiheys valaistussuunnitelmista
- Valaistuksen tarpeenmukainen ohjaus

Laskentaopas:

<https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B3DDE81BD-167D-458B-B8EA-E99B58DB7053%7D/144153>

- Vakiopaineventtiilin lisäys
- Lämpimän käyttöveden kiertoputken eristyksen taso

Taulukko 6.3. Lämpimän käyttöveden siirron vuosihyötysuhde.

Rakennustyyppi	η_{kv} , siirto				
	Kierto	Ei kiertoa			
		eristämätön	suojaputkessa	eristetty, perustaso ¹⁾	eristetty, parempi ²⁾
Erillinen pientalo sekä rivi- ja ketjutalot	0,96	0,75	0,85	0,89	0,92
Asuinkerrostalo	0,97	0,76	0,86	0,90	0,94
Toimistorakennus	0,88	0,69	0,78	0,82	0,85
Liikerakennus	0,87	0,68	0,77	0,81	0,84
Majoitusliikerakennus	0,97	0,76	0,86	0,90	0,94
Opetusrakennus ja päivä-koti	0,89	0,70	0,79	0,83	0,86
Liikuntahalli	0,98	0,77	0,87	0,91	0,95
Sairaala	0,94	0,74	0,84	0,88	0,91

¹⁾ eristyksen perustaso tarkoittaa vähintään eristyspaksuutta 0,5 D, missä D on putken halkaisija
²⁾ eristyksen parempi taso tarkoittaa vähintään eristyspaksuutta 1,5 D, missä D on putken halkaisija

Muut toimenpiteet – vaikuttaa E-lukuun

- Uusituvan energian lisääminen
 - Aurinkosähkö tai muu sähkön tuotanto
 - Aurinkokeräimet
 - Jäteveden lämmöntalteenotto
 - Lämpöpumppujen lisääminen
 - COP-/SCOP-luvut (lämpökerroin)
 - Lämmöntuotannon mitoitus (menoveden lämpötila, tuotto-osuus)
 - **Varaavat** tulisijat
- Energiatodistuksen laatijan ammattitaito sekä todistukseen käytettävä aika
 - Käyttääkö laatija oletusarvoja
 - Onko todistuksen laadinnassa varattu resursseja selvittää tarkempia lähtötietoja
 - Onko saatavissa tarkempia suunnitteluarvoja

[Energiatodistusten laskentaohje – Motiva.fi](#)

Esimerkkejä E-lukuun vaikuttavista energiansäästötoimenpiteistä

- Ikkunoiden ja ulko-ovien uusiminen
- Julkisivujen, yläpohjan ja alapohjan lisäeristäminen
- Tiiveyskorjaus tai ilmanvuotoluvun selvitys
- Ilmanvaihtokoneiden uusiminen ja lämmöntalteenoton parantaminen
- Lämmön tuotantotapa
 - Öljy, kaukolämpö, lämpöpumput, puupolttoaineet
- Valaistuksen tehottiheys ja tarpeenmukainen ohjaus
- Linjasaneerauksen yhteydessä tehtävät eristemuutokset
 - Lämmitys ja lämmin käyttövesi
- Vakiopaineventtiilin lisäys
- Uusituvan energian lisääminen
 - Aurinkosähkö tai muu sähkön tuotanto
 - Aurinkokeräimet
 - Jäteveden lämmöntalteenotto
 - Lämpöpumput
 - **Varaavat tulisijat**